

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Министерство на земеделието, храните и горите

Изпълнителна агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол

О Т Ч Е Т

за дейността на Изпълнителна агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол за 2019 година

Изпълнителна агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол е второстепенен разпоредител с бюджетни средства към Министерство на земеделието, храните и горите, създадена с ПМС № 203 от 10 ноември 1999 г.

Агенцията извършва дейностите, предвидени в Закона за закрила на новите сортове растения и породи животни, Закона за посевния и посадъчен материал (ЗППМ), сертифицира и контролира производството на хмел и продукти от хмел в съответствие с правото на Европейския съюз (ЕС) (Регламенти 1850/2006/ЕС и 1234/2007/ЕС) и е контролен орган по чл. 115 от Закона за генетично модифицираните организми (ЗГМО).

Агенцията е национален орган по отношение прилагането на схемите за семена на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР/OECD).

По Закона за закрила на новите сортове растения и породи животни агенцията извършва експертиза по същество за различимост, хомогенност и стабилност на новите сортове растения въз основа на която Патентно ведомство издава сертификат за правна закрила.

Администрацията на Изпълнителна агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол е организирана в една обща и една специализирана дирекции:

- Дирекция „Административно и финансово обслужване“
- Главна дирекция „Сортоизпитване, апробация и семеконтрол“

За да отговори на очакванията на клиентите за предоставяне на административни услуги, при спазване на най-високи професионални стандарти, агенцията е акредитирана и има реално действащи системи за качество по ISO стандарт 9001:2015 и по стандарта на Международната асоциация на семетестващите лаборатории (ISTA). Агенцията е оправомощена от ЕС за сортовете растения (ЕОСР/CPVO) да извършва експертиза от нейно име за различимост, хомогенност и стабилност на нови сортове, за предоставяне на правна закрила в ЕС.

Законът за посевния и посадъчен материал и наредбите към него въвеждат в националното законодателство изискванията на единадесет търговски директиви на ЕС за сектора. Предвидените в законодателството дейности бяха извършени в определените срокове и обем, както следва:

• Отчет и анализ за 2019 година

Хармонизиране на националното законодателство със законодателството на ЕС в областта на семената и посадъчния материал.

Актуализирани бяха подзаконови нормативни актове за семена и посадъчен материал, транспониращи директиви за изменения и допълнения на основни директиви на ЕС. Бяха подготвени и публикувани наредби за изменение и допълнение на действащи наредби, бяха разработени специализирани вътрешни нормативни документи, като

методики за изпитване за различимост хомогенност и стабилност (РХС) съобразно техническите протоколи на ЕОСР и UPOV, методики за изпитване за биологични и стопански качества (БСК).

При подготовката на промените в законодателството бяха спазени предвидените в Плана за действие срокове за хармонизиране на националното законодателство с европейското в областта на семената и посадъчния материал.

Беше приет Закон за изменение и допълнение на Закона за посевния и посадъчния материал /ЗППМ/, с оглед привеждане на услугите за бизнеса, предоставяни от агенцията, в съответствие със Закона за ограничаване на административното регулиране и административния контрол върху стопанската дейност /ЗОАРАКСД/, както и създаване на редица облекчения за бизнес операторите..

В Държавен вестник беше публикувана Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 4 от 2011 г. за реда и условията за провеждане на конкурси за полски инспектори. В заключителните разпоредби на наредбата бяха направени и изменения и допълнения в Наредба № 7 от 2013 г. за условията и реда за сортоизпитване, признаване, вписване и отписване на сортовете растения във и от Официалната сортова листа на Република България (обн., ДВ, бр. 97 от 2013 г.), Наредба № 8 от 2013 г. за условията и реда за одобряване и издаване на разрешения за вземане на проби от семена от физически лица (пробовземачи) и за условията и реда за одобряване на лаборатории за извършване на лабораторни анализи за посевни качества на семената и на лаборатории за определяне здравното състояние на семената и посадъчния материал (обн. ДВ, бр. 98 от 2013 г.) и Наредба № 13 от 2004 г. за реда за регистрация на търговци на посевен и посадъчен материал (обн., ДВ, бр. 40 от 2004 г.), с оглед привеждане на услугите в ИАСАС в съответствие със ЗОАРАКСД и със Закона за електронното управление.

Подобряване обслужването на физически и юридически лица и облекчаване достъпа до административни услуги

За да отговори на очакванията на клиентите за предоставяне на административни услуги, при спазване на най-високи професионални стандарти, агенцията е акредитирана и има реално действащи системи за качество по ISO стандарт 9001:2015, по стандарта на Международната асоциация на сесметстващите лаборатории (ISTA) и от ЕОСР.

В агенцията е внедрена система за управление на качеството по изискванията на международен стандарт **ISO 9001:2015**.

През месец май 2019 г. беше проведен периодичен външен одит на внедрената в агенцията система за управление на качеството от външна сертифицираща фирма SOCOTEC, офис България. Констатациите от одита показаха, че основните дейности в агенцията се извършват в съответствие с вътрешните процедури, методики и инструкции, и с изискванията на релевантния стандарт, закони и нормативни изисквания. Резултатите от одита потвърдиха ефективността на внедрената система за управление, което гарантира, че агенцията е в състояние да постига определените цели и да спазва приложимите закони, регулаторни и договорни изисквания.

Системата за управление на качеството по изискванията на международен стандарт **ISO 9001:2015** допринесе за:

- усъвършенстване и подобрене проследимостта на процесите в агенцията;
- засилване вътрешния контрол при изпълнение на процесите;
- подобряване способността на агенцията да предоставя услуги, съответстващи на изискванията на гражданите и на приложимите нормативни актове;
- повишаване компетентността на служителите, а от там и ефективността при обслужване на гражданите;
- утвърждаване на ИАСАС, като добър партньор, предлагащ качествени услуги, основани на принципите на законност, достъпност, отговорност и ефективност;
- укрепване на позициите на агенцията пред други междуведомствени и международни институции и организации.

За изучаване удовлетвореността на гражданите на достъпни места в териториалните звена и в централно управление са поставени анкетни карти.

Резултатите от анкетирането подпомагат предприемането на действия за подобрене на обслужването.

С цел постигане на прозрачност в административното обслужване, агенцията публикува на интернет страницата си пълен списък на всички извършвани административни услуги и изискванията за документи, предоставяни от клиентите и по електронен път.

Администриране на държавна помощ

През 2019 г. агенцията продължи да администрира предоставянето на държавна помощ за участие на земеделски стопани в схема за качество за производство на семена и посадъчен материал, по силата на сключен договор между ДФ „Земеделие“ и ИАСАС.

През 2015 г. Министерството на земеделието и храните в изпълнение на Програма на правителството за стабилно развитие на Република България за периода 2014-2018 г. предостави финансова подкрепа от държавата на регистрираните земеделски стопани, при производството на семена и посадъчен материал по схема за качество за зърнени, фуражни, маслодайни култури, картофи, тютюн, памук и посадъчен материал от лози и овощни култури, както и за семена от зеленчукови култури, чрез субсидиране на услугите за проверка на качеството по Приоритет 14.1. подкрепа за развитието на балансирано, модерно, устойчиво и адаптирано към климатичните промени земеделие. пазарно ориентирани, конкурентоспособни земеделски стопанства наред с гарантираната хранителна сигурност на населението, Цел 4: Високо ниво на защита на човешкото здраве и интересите на потребителите по отношение на храните чрез прилагането на интегриран подход на контрол по цялата хранителна верига, Мярка: Прилагане на схеми за финансова подкрепа на Сектор „Растениевъдство“.

Общият бюджет на помощта е в размер на 9 674 хил. лв. за периода от 09.03.2015 г. до 31.12.2020 г.

Държавната помощ се предоставя по условията на Регламент (ЕС) 702/2014 от 25 юни 2014 г. относно деклариране на някои категории помощи в секторите на селското и горско стопанство и в селските райони за съвместими с вътрешния пазар в приложение на членове 107 и 108 от Договора за функционирането на Европейския съюз и отмяна на Регламент (ЕС) 1857/2006 на Комисията.

Допустими за подпомагане са всички регистрирани земеделски стопани, съгласно Наредба №3 от 1999 г. за създаване и поддържане на регистър на земеделските производители, които отговарят на определението за малки и средни предприятия, съгласно чл.2 в Приложение I от Регламент /ЕО/ 702/2014 и които са получили разрешение за производство на посевен материал, по реда на чл. 28 на Закона за посевния и посадъчния материал.

Помощта се предоставя само на земеделски стопани, които отговарят на посочените по-горе изисквания и доброволно участват в Схема за качество за производство на семена и посадъчен материал. Схемата за качество поставя по-високи изисквания за качеството на произвеждания материал в сравнение с изискванията за качество в директивите на ЕС за сертификация на съответния материал.

Съгласно договори г. за предоставяне на държавна помощ за участие на земеделски стопани в схема за качество за производство на семена и посадъчен материал, сключени между ДФ „Земеделие“ и Изпълнителна агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол /ИАСАС/, ДФ „Земеделие“ предоставя парични средства на ИАСАС, за заплащане на извършваните от нея услуги на земеделски стопани.

ДФ „Земеделие“ подпомага регистрираните земеделски стопани, за насърчаване производството и използването на сертифицирани (качествени) семена за зърнени, фуражни, маслодайни култури, картофи, тютюн, памук, сертифициран и САС посадъчен материал от овощни култури, сертифициран и стандартен лозов посадъчен материал и сертифицирани и стандартни семена от зеленчукови култури, чрез предоставяне на парични средства на ИАСАС и на лицата по чл. 6, чл. 7 и чл. 31, ал. 5 от ЗППМ, действащи от името и под контрола на ИАСАС за извършените от нея услуги, на земеделски стопани.

Съгласно договора между ДФ „Земеделие“ и Изпълнителна агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол за предоставяне на държавна помощ за

участие на земеделски стопани в схема за качество за производство на семена и посадъчен материал за 2019 г. агенцията извършва услуги на земеделските производители свързани с:

- полска инспекция на семепроизводни посеви и маточни насаждения; издаване на етикети;
- вземане на проби от партии семена, предназначени за сертифициране;
- лабораторен анализ на проби семена по групи култури;
- извършване на последващ контрол на партии семена;
- окачествяване на сертифициран и САС овощен и сертифициран и стандартен лозов посадъчен материал.

Схемата за качество въвежда допълнителни и някои по-високи изисквания към производствения процес и крайния продукт и гарантира по-високо качество на произведените семена и посадъчен материал от следните групи култури: зърнени, фуражни, маслодайни култури, картофи, тютюн, памук, сертифициран и САС посадъчен материал от овощни култури, сертифициран и стандартен лозов посадъчен материал и сертифицирани и стандартни семена от зеленчукови култури.

Общата стойност на предоставените услуги от Изпълнителна агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол и лицата по чл. 6, и чл. 31, ал. 5 от Закона за посевния и посадъчен материал, действащи от името и под контрола на ИАСАС, във връзка с прилагане на схема за предоставяне на държавна помощ за участие на земеделски стопани в схема за качество за производство на семена и посадъчен материал, за 2019 г., е в размер на 1 098 210,00 /един милион деветдесет и осем хиляди двеста и десет/ лева.

Държавната помощ е предпоставка за реализиране на значителна добавена стойност при използването на сертифицирани семена. Ползвателите на помощта са малко над 500, но положителният ефект от производство на повече и по-качествена продукция от единица площ и подобряване агроекологичността на селскостопанското производство са от полза на цялото общество.

Чрез прилагане на схемата и през 2019 година бяха облекчени земеделските производители, чрез спестяване на разходи за извършваните от агенцията услуги свързани със сертификацията на семена.

Издаване на официална сортова листа на Република България

През 2019 г. агенцията осъществяваше постоянен обмен на информация с Европейската комисия, държавите – членки и други международни институции, по отношение наименованията, вписването и отписването на сортове растения в и от официалната сортова листа на Република България и търговията с посевен и посадъчен материал.

Официална сортова листа на Република България е част от Европейските каталози за сортове от полски и зеленчукови култури, което дава възможност на сортове българска селекция да присъстват на свободния пазар на ЕС.

По Закона за закрила на новите сортове растения и породи животни агенцията извършва експертиза по същество за различимост, хомогенност и стабилност на новите сортове растения, въз основа на която Патентно ведомство издава сертификат за правна закрила.

За информация на заинтересованите лица, официалната сортова листа беше публикувана на интернет страницата на агенцията през месец януари и своевременно актуализирана, след издаване на заповеди на министъра на земеделието, храните и горите за признаване за вписване на нови сортове от видове земеделски растения.

През 2019 г. в официалната сортова бяха вписани 1176 сорта (при 1277 през 2018 г.) от видове земеделски растения, както следва: полски видове 762, зеленчукови видове 243, овощни видове 12, лоза 111, тютюн 29, медицински и ароматни видове 15 и декоративни видове 4 сорта.

От тях 376 сорта са защитени на територията на страната със сертификат за правна закрила, издаден от Патентно ведомство, както следва: от полски видове 250, зеленчукови видове 70, лоза 23, тютюн 29, декоративни видове 4 сорта.

Вписаните сортове от овощни, медицински и ароматни видове растения не са защитени.

Извършване на сортоизпитване за различимост, хомогенност и стабилност (РХС) и биологични и стопански качества (БСК) на нови сортове растения

През 2019 г. в опити за различимост, хомогенност и стабилност (РХС) бяха заложени и изпитани общо 1 100 (при 881 за 2018 г.) броя сортове, хибриди и линии, като 294 (при 317 за 2018 г.) от тях бяха по сключени договори за сортоизпитване и 806 (при 564 за 2018 г.) – подобни сортове и сравнителна колекция за доказване различимостта на заявените нови сортове и за изготвяне на собствени сортоописания от чужди сортове, признати от други изпитващи офиси. Сравнителната сортова колекция за РХС (семена, материал от вегетативно размножаващи се видове растения и официални сортоописания), поддържана от ИАСАС, наброява 7 104 (при 6 821 за 2018 г.) сорта от 72 вида култури. За целите на сравнителната колекция за РХС бяха поискани семена от 1 578 (при 1 784 за 2018 г.) сорта от 22 вида култури. Получени бяха семена от 695 броя сорта от същите видове култури.

По искане на ЕОСР бяха предоставени 8 (при 10 за 2018 г.) броя окончателни доклади за РХС. По искане на други сортоизпитващи офиси бяха предоставени 23 (при 20 за 2018 г.) броя окончателни доклади за РХС.

С цел получаване на правна закрила на територията на страната, бяха подготвени и изпратени до Патентно ведомство 26 (при 35 за 2018 г.) броя реферати, окончателни доклади и официални сортоописания, както и 28 броя отрицателни доклади.

Очакванията за следващите години са за увеличение броя и размера на услугите по сортоизпитване, извършвани от ИАСАС. Това се дължи на одобрението на агенцията за изпитващ офис към ЕОСР, както и на работата за разширяване на включените в обхвата видове култури. През 2019 г. бяха изпитани за РХС 3 сорта слънчоглед, възложени с договор от ЕОСР. По искане на Словенския офис, за целите на вписването в националната сортова листа на Словения, беше изпитан 1 сорт многоцветен фасул.

По видове земеделски растения сортоизпитването за РХС беше разпределено както следва: 20 вида полски (при 18 за 2018 г.), 10 вида зеленчукови (при 11 за 2018 г.), 3 вида овощни и лоза (при 3 за 2018 г.) и 2 вида етеричномаслени растения.

През 2019 г. бяха заложени 1 109 (при 1 089 за 2018 г.) броя проби за грунтов контрол от 38 вида земеделски култури, от които бяха одобрени 1 073 броя. Бяха изготвени 38 броя планове с участие на общо 361 броя стандартни проби.

Общият брой сортове, без сортове стандарти, които бяха заложени и изпитани в опити за биологични и стопански качества (БСК) за вписване в списък „А“ на Официалната сортова листа и в предварителни опити, съгласно сключени договори беше 1 949 броя (при 1 621 за 2018 г.), с 20,23 % по-голям.

От тях, в предварително изпитване бяха заложени и изпитани 1 725 сорта (при 1 392 за 2018 г.), с 23,92% по-голям брой хибриди царевица, слънчоглед, рапица и сортове обикновена пшеница и ечемик, а за БСК бяха заложени и изпитани общо 224 броя сорта (при 232 за 2018 г.) с 3,45% по-малък брой в сравнение с 2018 година.

Сортовете стандарти, включени в опитите за БСК бяха 77 броя. Броят на сортовете стандарти представлява 3,95% (при 3,86% за 2018 г.) от общия брой на сортовете в полските опити. Сортовете стандарти и техният брой в опитите за БСК беше съобразен с методичните изисквания за съответните видове земеделски култури.

Общият брой наблюдавани и отчитани сортове, заявени за сортоизпитване за БСК и предварително изпитване, заедно със сортовете стандарти беше 2 026 (при 1 686 за 2018 г.), което е пълният обем на сортоизпитването за БСК и предварително изпитване.

От изпитаните сортове за БСК и предварително изпитване, 1 754 броя бяха чужда селекция (89,99%, при 95,19% за 2018 г.), а 195 броя – българска селекция (10,01%, при 4,81% за 2018 г.). Съпоставено с 2018 г. се забелязва увеличение на броя на сортовете българска селекция, дължащо се на увеличение на заявките от частни селекционери.

Извършени бяха 1 034 броя оценки (при 937 за 2018 г.), с 10,35% повече: 213 фитопатологични, 114 за студоустойчивост и 707 химико-технологични. От

предварителните опити бяха подготвени и предадени на заявителите 867 (при 790 за 2018 г.) броя средни проби за химико-технологични оценки, с 9,75% повече.

През отчетния период бяха осъществени от заявителите за сортоизпитване 66 броя посещения за оценка на опитите за БСК и предварителните опити (при 42 за 2018 г.), при спазване на условията на сключените договори и „Работна инструкция за посещение в опитно поле по сортоизпитване“.

Бяха изготвени и обсъдени от експертни комисии 146 (при 143 за 2018 г.) броя окончателни доклади за РХС и 57 (при 83 за 2018 г.) броя доклади за БСК с окончателни резултати от проведено 2-3 годишно сортоизпитване. Броят на докладите за БСК бележи намаление с 33,31 %.

Проведени бяха заседанията на 13 броя експертни комисии за обсъждане резултатите от изпитване на нови сортове, по групи култури (3 за РХС и 10 за БСК) и бяха взети на решения за вписване в списък „А“ и „Б“ на Официалната сортова листа на Р България.

От признатите за вписване в списък „А“ на официалната сортова листа сортове 32,69 % са българска селекция и 67,31 % чужда селекция.

Беше изготвен за публикуване на официалния сайт на ИАСАС бюлетин с резултати на всички признати и утвърдени за вписване в списък „А“ на Официалната сортова листа на страната сортове от видове растения през 2019 година.

Сключените договори за сортоизпитване през 2019 стопанска година бяха 145, като се наблюдава увеличение с 6% в сравнение с 2018 година.

Заявени бяха 9 сорта от ЕОСР за изпитване с цел получаване на правна закрила на територията на ЕС и 1 сорт от Словенския офис (Food Safety, Veterinary Sector and Plant Protection (UVHVVR)).

Бяха подготвени 179 броя досиета на новозаявени сортове и проверени 363 броя сортове и наименования в базата данни за ЕОСР. Бяха въведени 155 броя заявки в системата на ИАСАС за РХС изпитване – „iasasdu“.

През 2019 г. бяха издадени 36 броя и актуализирани 1 брой разрешения, съгласно чл. 39а от Закона за посевния и посадъчния материал и в съответствие с Решение на Комисията 2004/842/ЕО, с което се подпомага бизнесът по отношение производство и търговия със семена в сектор земеделие.

Бяха проведени обучения на отговорния персонал за прилагане на процедурите за изпитване на сортовете растения за РХС, включващи преглед на методиките за РХС, начините за отчитане на признаците и въвеждане на наблюденията в работните бланки и работа със системата „iasasdu“.

Бяха обновени и въведени в системата „iasasdu“ методиките за РХС на обикновена пшеница, ечемик, коноп, лавандула, подложки Cucurbita maxima x Cucurbita moschata и подложки Prunus.

Бяха разработени и утвърдени проекти за обновяване и актуализиране на методики за БСК на пшеница, соя, фъстъци, картофи и коноп.

Поддържане на публичен национален електронен регистър на лицата, които търгуват с посевен и/или посадъчен материал, по чл.28, ал. 4 от ЗППМ

За регламентиране търговията със семена и посадъчен материал, ИАСАС поддържа публичен национален електронен регистър на лицата, които търгуват с посевен и/или посадъчен материал, който позволява бързо ориентиране на потребителите и други административни звена за регистрираните лица по групи култури.

Базата данни е обществено достъпна, използва се и в работата на Държавен фонд „Земеделие“ и може да бъде видяна на следния адрес: <https://iasas.government.bg/%d1%80%d0%b5%d0%b3%d0%b8%d1%81%d1%82%d1%80%d0%b8/>

През 2019 г. общият брой на издадените удостоверения за търговия беше 231 (при 201 бр. през 2018г.). От тях за първоначална регистрация бяха 164, а преиздадените - 67 броя.

Сертифициране на посевен и посадъчен материал

Сертификацията на посевния и посадъчен материал през 2019 година се извърши съгласно изискванията на процедурите от системата за управление на качеството и „Схема за качество за производство на качествени семена и посадъчен материал“.

През годината бяха получени заявления за сертификация за 29 840 ha (при 32 025 ha за 2018 г.) семепроизводствени посеви от различни групи култури.

Общата площ на инспектираните посеви полски и зеленчукови култури от инспектори на ИАСАС беше 29 840 ha (при 29 545 ha за 2018 г.), с незначително увеличение от 1% и 168 ha (при 737 ha за 2018 г.) - от инспектори, получили разрешение съгласно чл. 6 от Закона за посевния и посадъчния материал, със значително намаление от 77,21%.

От инспектираните видове земеделски растения най-голям дял заема групата на зърнените видове – 28 002 ha (93,8%). За останалите видове както следва: фуражни – 911 ha (3,1%), маслодайни и влакнодайни – 681 ha (2,3%), картофи – 201 ha (0,7%), тютюн – 4 ha, цвекло 1 ha и зеленчукови видове – 40 ha (0,2%).

Спрямо предходната година бяха увеличени инспектираните посеви от зърнени видове с 3,9% (в т.ч. зимна обикновена пшеница с 7,5%, тритикале с 11,3% и овес с 3,0%) и картофи с 10,5%.

В сравнение с предходната година са намалели семепроизводствените посеви от зеленчукови видове с 32,1%, фуражни - с 35,8%, маслодайни и влакнодайни - с 25,91% и тютюн с 18,75%. Не бяха заявени семепроизводствени посеви от ръж и нахут.

След извършване на полските инспекции бяха одобрени 99,8% от семепроизводствените посеви, декласирани в по-ниска категория от заявената за сертификация 46 ha (0,1%) и поради по-ниски показатели от изискващите се съгласно наредбите по чл. 29, ал. 6 от ЗППМ бяха бракувани 26 ha (0,1%).

За резултатите от извършените полски инспекции бяха издадени 1 926 (при 1 890 за 2018 г.) броя акта за полски инспекции.

За целите на сертификацията бяха взети 4 533 броя проби от хомогенно заготвени партии семена. От физически лица (пробовземачи), получили разрешение от изпълнителния директор на ИАСАС по условията и реда на Наредба № 8 от 31 октомври 2016 г., бяха взети 543 броя проби.

През 2019 г. бяха инспектирани 51 ha лозови маточници, 48 ha маточни лозя и 20 ha лозови вкоренилища. Издадени бяха 627 броя акта за полска инспекция.

Окачествени бяха общо 3 856 955 броя лозов посадъчен материал, от който 1 097 635 броя облагородени лози, 2 207 122 броя резници за подложки и 552 198 броя резници за калемки.

В отдел „Централна лаборатория“ бяха извършени 4 596 (при 3 943 за 2018 г.) анализа за определяне на посевните качества на семената, в т.ч. 1 477 за аналитична чистота, 1 833 за кълняемост и 1 286 за съдържание на влага в семената.

Централна лаборатория, като акредитирана от Международната асоциация на семетествашите лаборатории (ISTA), през 2019 г. участва успешно в два кръгови международни теста на фуражна галега (*Galega orientalis*), и рапица (*Brassica napus*). Предстои приключване на третия кръгов тест на ечемик (*Hordeum vulgare*).

През периода бяха извършени 101 (при 92 за 2018 г.) теста „електрофореза“, за установяване сортовата автентичност и сортовата чистота на семената от родителски линии и хибриди царевича и слънчоглед.

През 2019 г., като акредитирана лаборатория в страната да извършва анализи по правилата на ISTA бяха извършени лабораторни анализи за определяне качествата на семената за износ и бяха издадени общо 248 (при 95 за 2018 г.) броя ISTA сертификата (в това число оригинали, дубликати и междинни сертификати).

От лабораторията бяха издадени 139 (при 39 за 2018 г.) броя сертификати съгласно изискванията на схемите на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР/OECD) при износ на семена за трети страни.

През 2019 г. бяха издадени 273 208 (при 295 939 за 2018 г.) броя официални етикети.

Във връзка с изискването на чл. 25, ал. 4, т. 2 на Наредба № 7 от 24 февруари 2015 г. за прилагане на мярка 10 „Агроекология и климат“ от Програмата за развитие на селските райони за периода 2014 – 2020 г. бяха издадени удостоверения за вече съществуващи трайни насаждения и многогодишни култури потвърждаващи, че заявените сортове са застрашени от генетична ерозия.

Контролни дейности по ЗГМО и ЗППМ, включително внос на семена и посадъчен материал от трети страни

Контролната дейност е постоянна, като се извършват проверки на дейността, на оператори на пазара на семена и посадъчен материал. За разширяване обхвата на контрола на посевния и посадъчен материал, и качеството на влаганите в производството семена от земеделски култури агенцията извършва проверки в търговски обекти и складове с посевен и посадъчен материал, проверки на производители на посадъчен материал и семепроизводители, на регистрирани търговици на едро на посевен материал. В активните периоди на търговия с посевен и посадъчен материал системно се извършват проверки в търговската мрежа, чрез взимане на контролни проби и извършване на контролни анализи.

Агенцията осъществява предвидения в Закона за посевния и посадъчния материал контрол над частни полски инспектори, лицата получили разрешение за сортоизпитатели, частните пробовземачи и частните лаборатории за посевни качества. Не са констатирани нарушения, които да повлияят съществено на резултатите от извършваните дейности.

През годината бяха извършени над 911 проверки по документи и на място. При проверките по ЗГМО не беше открито наличие на генетично модифицирани организми в конвенционалните партии семена.

Беше осъществен ефективен контрол при заготовката и търговията със семена и посадъчен материал. При извършени проверки от инспекторите бяха взети 447 броя проби за контролен анализ. Резултатите от анализите показаха, че семената отговарят на минималните изисквания за кълняемост.

За резултатите от проверките бяха издадени контролни листове и констативни протоколи с предписания, в случаи на установени несъответствия.

За нарушение разпоредбите на Закона за посевния и посадъчния материал беше съставен 1 акт за установяване на административно нарушение.

Инспектори от агенцията участваха в работата на постоянно действащите експертни комисии за провеждане на обследвания (наблюдения) на площите със земеделски култури, в изпълнение на Заповед № РД 09-78/08.02.2018 г. на министъра на земеделието, храните и горите.

Във връзка с изпълнение на Заповед № РД 09-787/05.08.2019 г. на министъра на земеделието, храните и горите за извършване на проверки на засетите площи с растения от рода на конопа (канабис) със съдържание под 0,2 тегловни процента на тетрахидроканабинол, инспектори и експерт от ИАСАС участваха в създадените комисии със заповеди на директорите на Обласните дирекции „Земеделие“.

Съгласно изискването на чл. 15 от Наредба № 1 от 12 март 2018 г. за условията и реда за издаване на разрешение за отглеждане на растения от рода на конопа (канабис), предназначени за влакно, семена за фураж и храна и семена за посев, със съдържание под 0,2 тегловни процента на тетрахидроканабинол, определено в листната маса, цветните и плодните връхчета, за търговия и контрол инспектори взеха 108 броя проби от растения коноп за количествено определяне съдържанието на тетрахидроканабинол в сортове коноп по заявления на производителите и при провеждане на сортоизпитване.

През годината не са постъпвали оплаквания или възражения от клиенти и партньорски офиси, свързани с дейността на агенцията.

- **Очаквани данни за 2020 година**

Основните приоритети в дейността на агенцията за 2020 година са:

- Осигуряване на качествени услуги за земеделските производители в областта на сортоизпитването и сертификацията на посевен и посадъчен материал;
- Ефективен контрол на пазара на семена и посадъчен материал, в съответствие с разпоредбите на Закона за посевния и посадъчния материал /ЗППМ/ и закона за генетично модифицирани организми;
- Хармонизиране на националното законодателство със законодателството на ЕС в областта на сортоизпитването и сертификацията на семената и посадъчния материал;
- Разширяване и своевременно обновяване на информацията предоставена на сайта на агенцията и облекчаване достъпа до административни услуги.

Бяха спазени предвидените в Плана за действие срокове за хармонизиране на националното законодателство с европейското на ЕС в областта на семената и посадъчния материал.

Бяха подготвени и обнародвани в ДВ следните проекти на нормативни актове:

Проект на наредба за изменение и допълнение на Наредба № 3 от 2010 г. за търговия на овощен посадъчен материал и овощни растения, предназначени за производство на плодове на пазара на Европейския съюз (обн., ДВ, бр. 30 и бр. 63 от 2020 г.);

Проект на наредба за изменение и допълнение на Наредба № 7 от 2013 г. за условията и реда за сортоизпитване, признаване, вписване и отписване на сортовете растения в и от официалната сортова листа на Република България (обн., ДВ, бр. 40 от 2020 г.);

Проект на наредба за изменение и допълнение на Наредба № 96 от 2006 г. за търговия на посевен материал от зеленчукови култури на пазара на ЕС (обн., ДВ, бр. 17 и бр. 63 от 2020 г.);

Проект на наредба за изменение и допълнение на Наредба № 99 от 2006 г. за търговия на посевен материал от фуражни култури на пазара на Европейския съюз (обн., ДВ, бр. 57 от 2020 г.)

Агенцията е акредитирана и има реално действащи системи за качество по ISO стандарт 9001:2015. През месец май 2020 г. беше проведен периодичен външен одит на внедрената в агенцията система за управление на качеството от външна сертифицираща фирма SOCOTEC, офис България. Констатациите от одита показаха, че основните дейности в агенцията се извършват в съответствие с вътрешните процедури, методики и инструкции, и с изискванията на релевантния стандарт, закони и нормативни изисквания. Резултатите от одита потвърдиха ефективността на внедрената система за управление, което гарантира, че агенцията е в състояние да постига определените цели и да спазва приложимите закони, регулаторни и договорни изисквания.

През 2020 г. агенцията продължава да администрира предоставянето на държавна помощ за участие на земеделски стопани в схема за качество за производство на семена и посадъчен материал, по силата на сключен договор между ДФ „Земеделие“ и ИАСАС.

Целта на помощта е подпомагане на регистрираните земеделски стопани, за насърчаване производството и използването на сертифицирани (качествени) семена от зърнени, фуражни, маслодайни и влакнодайни култури, картофи, тютюн, зеленчукови култури и памук. В обхвата на помощта е включен и посадъчен материал – лозов и овощен.

Съгласно договор между ДФ „Земеделие“ и Изпълнителна агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол за предоставяне на държавна помощ за участие на земеделски стопани в схема за качество за производство на семена и посадъчен материал за 2020 г. агенцията извършва услуги на земеделските производители свързани с:

- полска инспекция на семепроизводни посеви и маточни насаждения; издаване на етикети;

- вземане на проби от партиди семена, предназначени за сертифициране;
- лабораторен анализ на проби семена по групи култури;
- извършване на последващ контрол на партиди семена;
- окачествяване на сертифициран и САС овощен и сертифициран и стандартен лозов посадъчен материал.

Схемата за качество въвежда допълнителни и някои по-високи изисквания към производствения процес и крайния продукт и гарантира по-високо качество на произведените семена и посадъчен материал от следните групи култури: зърнени, фуражни, маслодайни култури, картофи, тютюн, памук, сертифициран и САС посадъчен материал от овощни култури, сертифициран и стандартен лозов посадъчен материал и сертифицирани и стандартни семена от зеленчукови култури.

Предвиденият максимален годишен бюджет на помощта за 2020 година е в размер на 1 200 000 (един милион и двеста хиляди) лева, определен след решение на Управителния съвет на ДФ „Земеделие“.

Чрез прилагане на схемата и през 2020 година ще бъдат облекчени земеделските производители, чрез спестяване на разходи за извършваните от агенцията услуги свързани със сертификацията на семена.

В срок се регистрират заявленията за сертификация на посевен и посадъчен материал от пролетни и многогодишни култури.

През 2020 г. за полска инспекция са заявени общо 32 138 ha.

От заявените семепроизводствени посеви, най-голям дял заема групата на зърнените видове – 30 085 ha (93,6%), следвана от маслодайните и влакнодайните – 927 ha (2,9%), фуражните – 875 ha (2,7%) и 188 ha картофи (0,6%). Заявени са и семепроизводствени посеви от тютюн – 2 ha, цвекло – 1 ha и зеленчукови култури – 60 ha (0,2%).

Заявени за сертификация/одобрение са 25 ha лозови маточни насаждения.

През 2020 г. агенцията осъществява контрол при заготовката и търговията с посевен и посадъчен материал. Неотговарящите на минималните изисквания за кълняемост семена се спират от търговия. За резултатите от проверките се издават контролни листове и констативни протоколи.

Завърши сключването на договори за сортоизпитване и за 2020 стопанска година, сключените договори за сортоизпитване са 150 броя, с 3% повече от тези през 2019. Заявени са 7 сорта от ЕОСР за изпитване с цел получаване на правна закрила на територията на ЕС и 3 сорта от National Food Chain Safety Office (NEBIH) – Унгария. Това показва, че търсенето на предлаганата услуга е устойчиво и се провежда в съответствие с най-добрите практики.

През 2020 г. броят на заявените за изпитване за РХС сортове е намалял с 25,25% (от 294 на 218 броя).

Сортоизпитването за БСК с цел вписване в списък „А“ на Официалната сортова листа на страната бележи намаление с 10,27%. Броят на заявените и включени в опити за БСК сортове е 201 (при 224 за 2019 г.).

Броят на сортовете в предварително изпитване също бележи намаление от 1 725 на 924 броя, с 46,43%, в сравнение с 2019 година.

Анализът на резултатите за последните три години показва тенденция за запазване на процентното отношение на заявените за сортоизпитване за БСК сортове с цел вписване в списък „А“ на Официалната сортова листа на страната и на сортовете, заявени за предварително изпитване и значителен спад на обема на сортоизпитването за РХС, БСК и предварителни опити.

През 2020 г. от заявените за изпитване сортове за БСК и предварително изпитване 1 068 броя са чужда селекция (94,93%, при 89,99% за 2019 г.), а 57 броя – българска селекция (5,07%, при 10,01% за 2019 г.). Съпоставено с 2019 г. се забелязва увеличение на процентния дял на сортовете чужда селекция.

Проведени бяха заседанията на експертните комисии за различимост хомогенност и стабилност /РХС/ и биологични и стопански качества /БСК/ за обсъждане на

резултатите от изпитване на нови сортове, по групи култури и вземане на решения за вписване в списък „А“ на Официалната сортова листа на Р България.

Служители на ИАСАС участваха при идентификацията на площи с насаждения от маслодайна роза от сформирани комисии, съгласно Заповед № РД 09-394/08.05.2020 г. на министъра на земеделието, храните и горите, в обработката на информацията, изготвянето на досиета и протоколи.

От началото на годината не са постъпили оплаквания или възражения от клиенти и партньорски офиси, свързани с дейността на агенцията.

ИАСАС няма закъснения при въвеждането и прилагането на европейското законодателство и по тази причина не се очакват проблеми или наказателни процедури за несъответствие от страна на Европейската комисия.

• Основни цели в дейността на агенцията за 2021 година

- Осигуряване на качествени услуги за земеделските производители в областта на сортоизпитването и сертификацията на посевен и посадъчен материал;

- Ефективен контрол на пазара на семена и посадъчен материал, в съответствие с разпоредбите на Закона за посевния и посадъчния материал /ЗППМ/ и закона за генетично модифицирани организми;

- Хармонизиране на националното законодателство със законодателството на ЕС в областта на сортоизпитването и сертификацията на семената и посадъчния материал;

- Разширяване и своевременно обновяване на информацията предоставена на сайта на агенцията и облекчаване достъпа до административни услуги.

Законът за посевния и посадъчен материал и наредбите към него въвеждат в националното законодателство изискванията на единадесетте директиви на ЕС за сектора, като основните дейности на агенцията са свързани с:

- Издаване на официална сортова листа на РБългария и подържане на комуникация с Европейската комисия по отношение на европейските каталози и Решение 842/2004/ЕС;

- Извършване на сортоизпитване за различимост, хомогенност и стабилност и биологични и стопански качества на нови сортове растения;

- Регистриране и поддържане на интернет страницата на ИАСАС публичен електронен регистър на лицата, които търгуват с посевен и/или посадъчен материал по чл.28, ал. 4 от ЗППМ;

- Сертифициране на посевен и посадъчен материал след изпълнени изисквания за полска инспекция и лабораторен анализ на семена;

- Контролни дейности по ЗГМО и ЗППМ, включително внос на семена и посадъчен материал от трети страни.